

วิชา อายตนยมกะและธาตุยมกะ ๗ ข้อ รวม ๗๐ คะแนน เวลา ๔ ชม. (วันแรก)

๒๕๖๒, ๒๕๖๑, ๒๕๖๐, ๒๕๕๙, ๒๕๕๘, ๒๕๕๗, ๒๕๕๖, ๒๕๕๕, ๒๕๕๔, ๒๕๕๓

**** ๒๕๖๒, ๒๕๖๑, ๒๕๕๗, ๒๕๕๓

๑. จงแสดงปณัตติวาระของอายตนยมกะ ในปทโสณวาระอนุโลม โดยให้วิสัยนา แปล และแสดงองค์ธรรมในบาลีดังต่อไปนี้

ข. กาโย, กายายตนนุตติ ?

วิสัยนา กายายตนํ จเปตฺวา อวเสโส กาโย น กายายตนํ, กายายตนํ กาโย เจว กายายตนญจ. ยกเว้นกายายตนะเสียแล้ว ธรรมที่เหลือนอกนั้นชื่อว่ากายะ แต่ไม่ชื่อว่ากายายตนะ, กายายตนะชื่อว่า กายะก็ใช่ ชื่อว่ากายายตนะก็ใช่.

ใน อนุ.ป. อ.สัน. ได้แก่ นามกาย คือ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นิพพาน, รูปกายคือรูป ๒๗ (เว้นกายปสาท) บัญญัติกาย คือ สมุหบัญญัติ เช่น กองช้าง กองม้า กองทัพ เป็นต้น และ กายปสาท

อ.สัง. ได้แก่ กายปสาท เท่านั้น.

**** ๒๕๖๐, ๒๕๕๙, ๒๕๕๗, ๒๕๕๔

๑. จงวิสัยนา แปลและแสดงองค์ธรรมในข้อปุจฉาดังต่อไปนี้ ?

ก. จกฺขุ, จกฺขายตนนุตติ. ? ** ๒๕๖๒, ๒๕๖๑

ตอบ วิสัยนา ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขายตนํ, จกฺขายตนํ จกฺขุ เจว จกฺขายตนญจ.

ทุตติยวิชาญาณ คือ ทิพพจักขุ ตุตติยวิชาญาณ คือ ปัญญาจักขุ ชื่อว่าจักขุ แต่ไม่ชื่อว่าจักขายตนะ, จักขายตนะชื่อว่า จักขุก็ใช่ ชื่อว่าจักขายตนะก็ใช่

ใน อนุ.ป. อ.สัน. ได้แก่ ทุตติยวิชาญาณ คือ ทิพพจักขุ ตุตติยวิชาญาณ คือ ปัญญาจักขุ (ได้แก่ อาสวักขยญาณ) และ จักขุ ปสาท

อ.สัง. ได้แก่ จักขุปสาท เท่านั้น.

ข. น รูปายตนํ, น รูปนุตติ. ?

วิสัยนา รูปายตนํ จเปตฺวา อวเสสํ รูปํ น รูปายตนํ รูปํ, รูปญจ รูปายตนญจ จเปตฺวา อวเสสํ น เจว รูปํ น จ รูปายตนํ.

แปล ยกเว้นรูปายตนะเสียแล้ว ธรรมที่เหลือนอกนั้นไม่ชื่อว่ารูปายตนะ แต่ชื่อว่ารูปะ, ยกเว้นรูปะ และรูปายตนะเสียแล้ว ธรรมที่เหลือนอกนั้นไม่ชื่อว่ารูปะ และไม่ชื่อว่ารูปายตนะ.

องค์ธรรมของสันนิฐานนบท ได้แก่ ปิยรูป สาทรูป คือ โลเกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๗ (เว้นรูปารมณ) ซึ่งเป็นที่น่ารัก น่ายินดี และเป็นอารมณ์ของตัณหาได้ และโลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน บัญญัติ

องค์ธรรมของสังสยบทได้แก่ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิก ๓๖ นิพพาน บัญญัติ เท่านั้น

** ๒๕๕๘, ๒๕๕๕

๑. จงแสดงวิสัยนาพร้อมทั้งคำแปล และองค์ธรรม ในข้อปุจฉาดังต่อไปนี้ (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาสา)

ก. น จกฺขายตนํ, น จกฺขุติ ?

ตอบ วิสัยนา ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ น จกฺขายตนํ จกฺขุ, จกฺขุญจ จกฺขายตนญจ จเปตฺวา อวเสสา น เจว จกฺขุ น จ จกฺขายตนํ.

แปล ทุติยวิชาญาณ คือ ทิพพจักขุ ตติยวิชาญาณ คือ ปัญญาจักขุ ไม่ชื่อว่าจักขายตนะ แต่ชื่อว่า จักขุ, ยกเว้นทิพพจักขุ ปัญญาจักขุและจักขายตนะเสียแล้ว ธรรมที่เหลือนอกนั้นไม่ชื่อว่าจักขุ และไม่ชื่อว่าจักขายตนะ

องค์ธรรมของสันนิฏฐานบท ได้แก่ ทุติยวิชาญาณ คือ ทิพพจักขุ ตติยวิชาญาณ คือ ปัญญาจักขุ และ อายตนะ ๑๑ บัญญัติ (เว้น จักขุทั้ง ๓)

องค์ธรรมของสังสยบท ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

ข. น กายายตน, น กาโยติ ? * ๒๕๕๙

วิสัยนา กายายตน จเปตฺวา อวเสโส กาโย น กายายตน กาโย, กายญจ กายายตนญจ จเปตฺวา อวเสโส น เจว กาโย น จ กายายตน.

แปล ยกเว้นกายายตนะเสียแล้ว ธรรมที่เหลือนอกนั้น ไม่ชื่อว่ากายายตนะ แต่ชื่อว่ากายะ, ยกเว้นกายะและกายายตนะเสียแล้ว ธรรมที่เหลือนอกนั้นไม่ชื่อว่ากายะ และไม่ชื่อว่า กายายตนะ

องค์ธรรมของสันนิฏฐานบท ได้แก่ นามกาย รูปกาย บัญญัติกาย ได้แก่ สมุหบัญญัติ (เว้นกายปสาท) และ เอกเทศบัญญัติ องค์ธรรมของสังสยบท ได้แก่ เอกเทศบัญญัติ เท่านั้น

* ๒๕๕๖

๑. จงวิสัยนา คำแปล พร้อมทั้งแสดงองค์ธรรมในข้อปัญหาดังต่อไปนี้ (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาส)

ก. คนุโร, คนุธายตนนฺติ ?

ตอบ วิสัยนา สิลคนุโร สมานิคคนุโร ปญญาคนุโร คนุโร น คนุธายตน, คนุธายตน คนุโร เจว คนุธายตนญจ.

แปล สิลคัณระ สมานิคัณระ ปัญญาคัณระ ชื่อว่าคัณระ แต่ไม่ชื่อว่าคัณธายตนะ, คัณธายตนะ ชื่อว่าคัณระก็ใช่ ชื่อว่าคัณธายตนะก็ใช่.

องค์ธรรมของสันนิฏฐานบท ได้แก่ สิลคัณระ คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ, สมานิคัณระ คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ, ปัญญาคัณระ คือ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ และ คันธารมณ

องค์ธรรมของสังสยบท ได้แก่ คันธารมณ เท่านั้น.

ข. น ธมฺมายตน, น ธมฺโมติ ?

วิสัยนา ธมฺมายตน จเปตฺวา อวเสโส ธมฺโม น ธมฺมายตน ธมฺโม, ธมฺมญจ ธมฺมายตนญจ จเปตฺวา อวเสโส น เจว ธมฺโม น จ ธมฺมายตน.

แปล ยกเว้นธัมมายตนะเสียแล้ว ธรรมที่เหลือนอกนั้น ไม่ชื่อว่าธัมมายตนะ แต่ชื่อว่าธัมมะ, ยกเว้นธัมมะและธัมมายตนะเสียแล้ว ที่เหลือนอกนั้นไม่ชื่อว่าธัมมะ และไม่ชื่อว่าธัมมายตนะ.

องค์ธรรมของสันนิฏฐานบท ได้แก่ อายตนะ ๑๑ บัญญัติ คือ สมุหบัญญัติ (เว้นธัมมายตนะ) และ เอกเทศบัญญัติ

องค์ธรรมของสังสยบท ได้แก่ เอกเทศบัญญัติ เท่านั้น

* ๒๕๕๕

๑. ก. ปัณณตติวาระนิเทศแห่งอายตนะยมกะมีวาระกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (ไม่ต้องแสดงความหมาย) ?

ตอบ มีวาระ ๔ อย่างคือ ๑.ปทโสณวาระ ๒.ปทโสณมูลจักกวาระ ๓.สุทธายตนวาระ ๔.สุทธายตนมูลจักกวาระ

ข. ให้แสดงองค์ธรรมของบทต่อไปนี้

๑. จกฺขุ

จกฺขุ องค์ธรรมได้แก่ ทุตติยวิชาญาณ คือ ทิพพจักขุ ตติยวิชาญาณ คือ ปัญญาจักขุ และจักขุปสาท

๒. กาโย (ปทโธณวาระ)

กาโย องค์ธรรมได้แก่ นามกาย คือ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ นิพพาน รูปกายคือ รูป ๒๗ (เว้นกายปสาท) บัญญัติกาย คือ สมุหบัญญัติ เช่น กองช้าง กองม้า กองทัพ เป็นต้น และกายปสาท

๓. คนฺโธ

คนฺโธ องค์ธรรมได้แก่ ศीलคันธะ คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สมาริคันธะ คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ปัญญาคันธะ คือ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ และ คันธารมณ

๔. น มโน

น มโน องค์ธรรม ได้แก่ อายตนะ ๑๑ (เว้นมนายตนะ) บัญญัติ

๕. น ธมฺโม (สุทธวาระ)

น ธมฺโม องค์ธรรมได้แก่ เอกเทศบัญญัติ เช่น บ่อน้ำ ถ้ำ ตา หู ต้นโพธิ์ ต้นไทร เป็นต้น

* ๒๕๕๓

๑. จงวิชันนา พร้อมคำแปลและแสดงองค์ธรรมในปัญหาดังต่อไปนี้ (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาส)

ข. จกฺขุ จกฺขุธาตุติ ?

วิชันนา = ทิพพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุธาตุ, จกฺขุธาตุ จกฺขุ เจว จกฺขุธาตุ จ.

แปล = ทุตติยวิชาญาณ คือ ทิพพจักขุ ตติยวิชาญาณ คือ ปัญญาจักขุ ชื่อว่าจักขุ แต่ไม่ชื่อว่าจักขุธาตุ, จักขุธาตุชื่อว่าจักขุ กิไช ชื่อว่าจักขุธาตุกิไช

ในอนฺ.ปฺ.อ.สัน.ได้แก่ทุตติยวิชาญาณ คือ ทิพพจักขุ ตติยวิชาญาณ คือ ปัญญาจักขุ (ได้แก่อาสวักขยญาณ) และจักขุปสาท

อ.สัง. ได้แก่ จักขุปสาท เท่านั้น

* ๒๕๕๙

๒. จงแสดงองค์ธรรมของคำวิชันนาภาษาไทย ดังต่อไปนี้

ก. บุคคลที่จักขุเกิดไม่ได้เหล่านั้นกำลังเกิด ธัมมายตนะกำลังเกิด แต่จักขายตนะไม่ใช่กำลังเกิดแก่บุคคลเหล่านั้น ? (อจกฺขุ กานํ อุปปชฺชุนฺตานํ เตสํ ธมฺมายตนํ อุปปชฺชติ โน จ เตสํ จกฺขายตนํ อุปปชฺชติ.)

ตอบ องค์ธรรม ได้แก่

ทฺ ๑ ที่เป็นโอปปาติกะ อันจักขุเกิดไม่ได้ ซึ่งกำลังเกิดในอบายภูมิ ๔

ทฺ.๑ สฺ.๑ ที่เป็นสังเสทชะและคัพภเสยยกะ อันจักขุเกิดไม่ได้ ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ

ทฺ.๑ สฺ.๑ ที่เป็นคัพภเสยยกะ ผู้จะตายในระหว่างจักขุยังไม่เกิด ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ ที่เรียกว่าอุปปาทชนสมังคีของ

อเหตุกปฏิสนธิจิต ๒ เจตสิก ๑๐ กัมมชกฺลาป ๓, ๖

สฺ ๑ ซึ่งกำลังเกิดในอสังญญัตตภูมิ ที่เรียกว่าอุปปาทกชนสมังคีของชีวิตนวกฺลาปที่เกิดในขณะแรก

ติ.๑ ผลเสกชะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดในรูปภูมิ ที่เรียกว่าอุปาทกขณะสมังคีของรูปาวจรปฏิสนธิจิต ๔ เจตสิก ๓๐

ข. บุคคลที่มีจักขุเกิดได้เหล่านั้นกำลังเกิด ธัมมายตนะที่กำลังเกิด จักขายตนะที่กำลังเกิด?

องค์ธรรม ได้แก่

ปุ. ๔ ผลเสกชะ ๓ อันมีจักขุเกิดได้ ซึ่งกำลังเกิดในปัญจโวการภูมิ ที่เรียกว่าอุปาทกขณะสมังคีของปัญจโวการปฏิสนธิจิต ๑๕ เจตสิก ๓๕ กัมมชกฺลาป ๓, ๗, ๔

* ๒๕๕๗

๒. จงวิชันนา พร้อมทั้งคำแปล และแสดงองค์ธรรมในข้อปัญหาดังต่อไปนี้

ก. ยสฺส จกฺขายตฺถํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชิวฺหายตฺถํ อุปฺปชฺชติตี ?

ตอบ วิชันนา สจฺจุทฺถกานํ อชิวฺหกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขายตฺถํ อุปฺปชฺชติ โน จ เตสํ ชิวฺหายตฺถํ อุปฺปชฺชติ, สจฺจุทฺถกานํ สชิวฺหกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขายตฺถนญฺจ อุปฺปชฺชติ ชิวฺหายตฺถนญฺจ อุปฺปชฺชติ.

แปล บุคคลที่มีจักขุเกิดได้ ชิวหาเกิดไม่ได้เหล่านั้นกำลังเกิด จักขายตนะกำลังเกิด แต่ชิวหายตนะไม่ใช่กำลังเกิดแก่บุคคลเหล่านั้น, บุคคลที่มีจักขุและชิวหาเกิดได้เหล่านั้นกำลังเกิด จักขายตนะกำลังเกิด ชิวหายตนะกำลังเกิด.

ใน อนุ.ป. อ.สัน. ได้แก่ พุ.๑ ส.๑ ที่เป็นคัพภเสยยกะ ผู้จะตายในระหว่างจักขุเกิดแล้ว แต่ชิวหายังไม่เกิด ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ ที่เรียกว่าอุปาทกขณะสมังคีของ อเหตุกปฏิสนธิจิต ๒ เจตสิก ๑๐ กัมมชกฺลาป ๓

ติ.๑ ผลเสกชะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดในรูปภูมิ ที่เรียกว่าอุปาทกขณะสมังคีของรูปาวจรปฏิสนธิจิต ๕ เจตสิก ๓๕ กัมมชกฺลาป ๔ และ ปุ.๔ ผลเสกชะเบื้องต้น ๒ อันมีจักขุและชิวหาเกิดได้ ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ ที่เรียกว่าอุปาทกขณะสมังคีของกามาวจรปฏิสนธิจิต ๑๐ เจตสิก ๓๓ กัมมชกฺลาป ๓, ๗.

อ. ส้ง. ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น.

ข. ยตฺถ วา ปน ธมฺมายตฺถํ นฺุปฺปชฺชติ, ตตฺถ มนฺายตฺถํ นฺุปฺปชฺชติตี ?

วิชันนา นตฺถิ. ไม่มี.

ใน ปฏิ. ปุ. องค์ธรรมของสันนิฏฐานบท ไม่มี เมื่อองค์ธรรมของสันนิฏฐานบทไม่มีแล้ว

องค์ธรรมของสังสยบท ก็ไม่มีเหมือนกัน.

** ๒๕๖๑, ๒๕๕๕

๒. จงวิชันนา พร้อมทั้งคำแปล และแสดงองค์ธรรมในข้อปัญหาดังต่อไปนี้

ยสฺส วา ปน คนฺธายตฺถํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขายตฺถํ อุปฺปชฺชติตี ?

ตอบ วิชันนา สคนฺธกานํ อจกฺขกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ คนฺธายตฺถํ อุปฺปชฺชติ โน จ เตสํ จกฺขายตฺถํ อุปฺปชฺชติ, สคนฺธกานํ สจกฺขกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ คนฺธายตฺถนญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขายตฺถนญฺจ อุปฺปชฺชติ.

แปล บุคคลที่มีคันธะเกิดได้ จักขุเกิดไม่ได้เหล่านั้นกำลังเกิด คันธายตนะกำลังเกิด แต่จักขายตนะไม่ใช่กำลังเกิดแก่บุคคลเหล่านั้น, บุคคลที่มีคันธะและจักขุเกิดได้เหล่านั้นกำลังเกิด คันธายตนะกำลังเกิด จักขายตนะกำลังเกิด.

ใน ปฏิ.ป. อ.สัน. ได้แก่

พุ.๑ ที่เป็นโอปปาติกะ อันมีคันธะเกิดได้ จักขุเกิดไม่ได้ ซึ่งกำลังเกิดในอบายภูมิ ๔

ทุ.๑ ส.๑ ที่เป็นสังเสทชะและคัพภเสยยกะ อันมีคันธะเกิดได้ จักขุเกิดไม่ได้ ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ

ทุ.๑ ส.๑ ที่เป็นคัพภเสยยกะ ผู้จะตายในระหว่างคันธะเกิดแล้วแต่จักขุยังไม่เกิด ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ ที่เรียกว่าอุปปาทักขณสมังคีของ อเหตุกปฏิสนธิจิต ๒ เจตสิก ๑๐ กัมมชกฺลาป ๓, ๖

และ ปุ.๔ ผลเสกชะเบ็องต่ำ ๒ อันมีคันธะและจักขุเกิดได้ ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ ที่เรียกว่าอุปปาทักขณสมังคีของ กามาวจรปฏิสนธิจิต ๑๐ เจตสิก ๓๓ กัมมชกฺลาป ๓, ๗.

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น.

** ๒๕๕๖, ๒๕๕๕

๒. จงแสดงวิชันนา พร้อมทั้งคำแปล แสดงองค์กรรม (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาส) ในปัจจุบันดังต่อไปนี้

ก. จักขายตนะกำลังเกิดแก่บุคคลใด มนายตนะกำลังเกิดแก่บุคคลนั้นใช่ไหม ? (ยสุส จกฺขายตนํ อุปปชฺชติ, ตสุส มนายตนํ อุปปชฺชติติ ?)

ตอบ วิชันนา อามนฺตา. ใช่.

ในอนุ.ปุ. องค์กรรมของสันนิฐานานนท ได้แก่ ปุ ๔ ผลเสกชะ ๓ อันมีจักขุเกิดได้ ซึ่งกำลังเกิดในปัญจโวการภูมิ ที่เรียกว่า อุปปาทักขณสมังคีของปัญจโวการปฏิสนธิจิต ๑๕ เจตสิก ๓๕ กัมมชกฺลาป ๓, ๗, ๔

องค์กรรมของสังสยบท เหมือนกัน

ข. ยสุส วา ปน มนายตนํ อุปปชฺชติ, ตสุส จกฺขายตนํ อุปปชฺชติติ ?

** ๒๕๕๔, ๒๕๕๕

วิชันนา สจิตฺตกานํ อจฺจุกฺกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ มนายตนํ อุปปชฺชติ ใน จ เตสํ จกฺขายตนํ อุปปชฺชติ, สจฺจุกฺกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ มนายตนญฺจ อุปปชฺชติ จกฺขายตนญฺจ อุปปชฺชติ.

บุคคลที่มีจิตเกิดได้ จักขุเกิดไม่ได้เหล่านั้นกำลังเกิด มนายตนะกำลังเกิด แต่จักขายตนะไม่ใช่กำลังเกิดแก่บุคคลเหล่านั้น , บุคคลที่มีจักขุเกิดได้เหล่านั้นกำลังเกิด มนายตนะกำลังเกิด จักขายตนะกำลังเกิด

ใน ปฏิ.ปุ. องค์กรรมของสันนิฐานานนทได้แก่ ทุ.๑ ที่เป็นโอปปาติกะ อันจักขุเกิดไม่ได้ ซึ่งกำลังเกิดในอบายภูมิ ๔

ทุ.๑ ส.๑ ที่เป็นสังเสทชะและคัพภเสยยกะ อันจักขุเกิดไม่ได้ ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ

ทุ.๑ ส.๑ ที่เป็นคัพภเสยยกะ ผู้จะตายในระหว่างจักขุยังไม่เกิด ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ ที่เรียกว่าอุปปาทักขณสมังคีของ อเหตุกปฏิสนธิจิต ๒ เจตสิก ๑๐ กัมมชกฺลาป ๓, ๖

ติ.๑ ผลเสกชะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดในอรูปภูมิที่เรียกว่า อุปปาทักขณสมังคีของอรูปาวจรปฏิสนธิจิต ๔ เจตสิก ๓๐

และ ปุ. ๔ ผลเสกชะ ๓ อันมีจักขุเกิดได้ ซึ่งกำลังเกิดในปัญจโวการภูมิ ที่เรียกว่าอุปปาทักขณสมังคีของปัญจโวการปฏิสนธิจิต ๑๕ เจตสิก ๓๕ กัมมชกฺลาป ๓, ๗, ๔

องค์กรรมของสังสยบท ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น

**** ๒๕๖๒, ๒๕๕๘, ๒๕๖๐, ๒๕๕๓

๒. จงวิชันนา พร้อมทั้งคำแปล และแสดงองค์กรรมในข้อปัจจุบันดังต่อไปนี้

ยสุส จกฺขายตนํ นฺุปปชฺชติ, ตสุส โสตายตนํ นฺุปปชฺชติติ ?

ตอบ วิสัยนา อจกขุกัน สโสดกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขายตณํ นุปฺปชฺชติ โน จ เตสํ โสตายตณํ นุปฺปชฺชติ, สพฺเพสํ จวนฺตานํ อจกขุกันํ อโสดกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขายตณญฺจ นุปฺปชฺชติ โสตายตณญฺจ นุปฺปชฺชติ.

แปล บุคคลที่จักขุเกิดไม่ได้ โสตะเกิดได้เหล่านั้นกำลังเกิด จักขายตนะไม่ใช่กำลังเกิด แต่โสตายตนะกำลังเกิดแก่บุคคลเหล่านั้น, บุคคลทั้งหมดที่กำลังตายก็ดี บุคคลที่จักขุและโสตะเกิดไม่ได้เหล่านั้นกำลังเกิดก็ดี จักขายตนะก็ไม่ใช่กำลังเกิด โสตายตนะก็ไม่ใช่กำลังเกิด.

ใน อนฺ.ปุ. อ.สัน. ได้แก่

ทฺ.๑ ที่เป็นโอบปาติกะ อันจักขุเกิดไม่ได้ โสตะเกิดได้ ซึ่งกำลังเกิดในอบายภูมิ

ทฺ.๑ สฺ.๑ ที่เป็นสังเสทชะและคัพภเสยยกะ อันจักขุเกิดไม่ได้ โสตะเกิดได้ ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ

ทฺ.๑ สฺ.๑ ที่เป็นคัพภเสยยกะ ผู้จะตายในระหว่างโสตะเกิดแล้ว แต่จักขุยังไม่เกิด ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ ที่เรียกว่า อุปปา ทักขณสมังคีของ อเหตุกปฏิสนธิจิต ๒ เจตสิก ๑๐ กัมมชกฺลาป ๓, ๖

และ

ปฺ.๔ ผลบุคคล ๔ ซึ่งกำลังตายใน ๓๑ ภูมิ ที่เรียกว่าภังคักขณสมังคีของจุติจิต ๑๙ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูป ชีวิตนวกกฺลาปที่ ดับครั้งสุดท้าย

ทฺ.๑ ที่เป็นโอบปาติกะ อันจักขุและโสตะเกิดไม่ได้ ซึ่งกำลังเกิดในอบายภูมิ

ทฺ.๑ สฺ.๑ ที่เป็นสังเสทชะและคัพภเสยยกะ อันจักขุและโสตะเกิดไม่ได้ ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ

ทฺ.๑ สฺ.๑ ที่เป็นคัพภเสยยกะ ผู้จะตายในระหว่างจักขุและโสตะยังไม่เกิด ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ ที่เรียกว่าอุปปา ทักขณ สมังคีของอเหตุกปฏิสนธิจิต ๒ เจตสิก ๑๐ กัมมชกฺลาป ๓, ๕

สุ.๑ ติ.๑ ผลเสกชะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดในอสังฺญัตตภูมิ อรูปภูมิ ที่เรียกว่าอุปปา ทักขณสมังคีของอรูปาวจรปฏิสนธิจิต ๔ เจตสิก ๓๐ ชีวิตนวกกฺลาปที่เกิดในขณะแรก.

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น

**** ๒๕๖๒, ๒๕๖๐, ๒๕๕๘, ๒๕๕๖

๓. จงวิสัยนา แปล และแสดงองค์กรรมในข้อปัญหาดังต่อไปนี้ (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาส)

ก. ยสฺส ยตฺถ จกฺขายตณํ นุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนายตณํ นุปฺปชฺชติ, ตาติ ?

ตอบ วิสัยนา อรูปานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขายตณํ นุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนายตณํ นุปฺปชฺชติ, สุทฺธาวาสานํ อสญฺญตฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขายตณญฺจ นุปฺปชฺชติ, มนายตณญฺจ นุปฺปชฺชติ.

แปล เมื่อบุคคลเหล่านั้นเกิดอยู่ในอรูปภูมิ ในภูมินั้นจักขายตนะไม่เคยเกิด แต่มนายตนะเคยเกิดแก่บุคคลเหล่านั้นในภูมินั้น, เมื่อบุคคลเหล่านั้นเกิดอยู่ในสุทธาวาสภูมิ อสังฺญัตตภูมิ ในภูมินั้นจักขายตนะก็ไม่เคยเกิด มนายตนะก็ไม่เคยเกิด.

ใน อนฺ. ปุ. อ. สัน. ได้แก่ ติ.๑ ผลบุคคล ๔ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในอรูปภูมิ กับ อรูปภูมิ ๔

และ

อนาคามีผล ๑ อรหัตตผล ๑ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในสุทธาวาสภูมิ กับ สุทธาวาสภูมิ ๕

สุ.๑ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในอสังฺญัตตภูมิ กับ อสังฺญัตตภูมิ ๑.

อ. สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลัง เท่านั้น.

ข. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชิวหายนํ นุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานายตนํ นุปฺปชฺชิตฺถาติ ?

วิสัชนา อามนฺตา. ไซ.

ใน ปฏิ. ปุ. อ. สัน. และ อ. สัง. ได้แก่ ส.๑ ตี.๑ ผลบุคคล ๔ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในรูปภูมิ อรูปภูมิ กับ รูปภูมิ ๑๖ อรูปภูมิ ๔.

**** ๒๕๖๑, ๒๕๕๙, ๒๕๕๗, ๒๕๕๕

๓. จงวิสัชนา พร้อมทั้งคำแปล และแสดงองค์ธรรมในข้อๆ ดังต่อไปนี้

ก. ใน ปฏิ.ปุ. ของอุปปาทวาระ อตีตวาระ อนุลอม โอกาสวาระ จักขายตนมฺหะ รัมมายตนมฺหิยมกะ (ยตฺถ วา ปน รัมมายตนํ นุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขายตนํ นุปฺปชฺชิตฺถาติ ?)

ตอบ อสณฺณสฺส เต อรูปํ ตตฺถ รัมมายตนํ นุปฺปชฺชิตฺถ โน จ ตตฺถ จกฺขายตนํ นุปฺปชฺชิตฺถ, ปญฺจโวการมฺหิ ๒๖ อรูปํ ตตฺถ จกฺขายตนมฺห จ นุปฺปชฺชิตฺถ.

แปล ในอสังขยัตตภูมิ อรูปภูมินั้น รัมมายตนะเคยเกิด แต่จักขายตนะไม่เคยเกิดในภูมินั้น, ในปัญจโวการภูมินั้น รัมมายตนะก็เคยเกิด จักขายตนะก็เคยเกิด.

ใน ปฏิ.ปุ. อ.สัน. ได้แก่ อสังขยัตตภูมิ ๑ อรูปภูมิ ๔ และ ปัญจโวการภูมิ ๒๖

อ.สัง. ได้แก่ ปัญจโวการภูมิ ๒๖ เท่านั้น

ข. ใน ปฏิ.ปุ. ของอุปปาทวาระ อตีตวาระอนุลอม ปุคฺคโลกาสวาระ จักขายตนมฺหะ รัมมายตนมฺหิยมกะ (ยตฺถ วา ปน ยตฺถ รัมมายตนํ นุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขายตนํ นุปฺปชฺชิตฺถาติ ?)

อสณฺณสฺส ตานํ อรูปานํ เตสํ ตตฺถ รัมมายตนํ นุปฺปชฺชิตฺถ โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขายตนํ นุปฺปชฺชิตฺถ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ รัมมายตนมฺห จ นุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขายตนมฺห จ นุปฺปชฺชิตฺถ.

แปล เมื่อบุคคลเหล่านั้นเกิดอยู่ในอสังขยัตตภูมิ อรูปภูมิ ในภูมินั้นรัมมายตนะเคยเกิดแต่จักขายตนะไม่เคยเกิดแก่บุคคลเหล่านั้นในภูมินั้น, เมื่อบุคคลเหล่านั้นเกิดอยู่ในปัญจโวการภูมิ ในภูมินั้นรัมมายตนะก็เคยเกิด จักขายตนะก็เคยเกิด.

ใน ปฏิ.ปุ. อ.สัน. ได้แก่ ส.๑ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในอสังขยัตตภูมิ กับ อสังขยัตตภูมิ ๑

ตี.๑ ผลบุคคล ๔ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในอรูปภูมิ กับ อรูปภูมิ ๔

และ ปุ.๔ ผลบุคคล ๔ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในปัญจโวการภูมิ กับ ปัญจโวการภูมิ ๒๑ (เว้นสุทธาวาสภูมิ ๕)

อ.สัง. ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

* ๒๕๕๓

๓. จงแสดงวิสัชนา พร้อมทั้งคำแปล และแสดงองค์ธรรม (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาส) ในข้อๆ ดังต่อไปนี้

ยสฺส ยตฺถ จกฺขายตนํ นุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานายตนํ นุปฺปชฺชิตฺถาติ ?

ตอบ วิสัชนา รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขายตนํ นุปฺปชฺชิตฺถ โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานายตนํ นุปฺปชฺชิตฺถ, กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขายตนมฺห จ นุปฺปชฺชิตฺถ ฆานายตนมฺห จ นุปฺปชฺชิตฺถ.

แปล เมื่อบุคคลเหล่านั้นเกิดอยู่ในรูปภูมิ ในภูมินั้นจักขายตนะเคยเกิด แต่ฆานายตนะไม่เคยเกิดแก่บุคคลเหล่านั้นในภูมินั้น, เมื่อบุคคลเหล่านั้นเกิดอยู่ในกามภูมิ ในภูมินั้นจักขายตนะก็เคยเกิด ฆานายตนะก็เคยเกิด.

ใน อนฺ.ปฺ. อ.สัน. ได้แก่ ตี.๑ ผลบุคคล ๔ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในรูปภูมิ กับ รูปภูมิ ๑๐ (เว้นสุทธาวาสภูมิ๕ อสังญฐิตตภูมิ๑)

และ ปุ.๔ ผลบุคคล ๔ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในกามภูมิ กับ กามภูมิ ๑๑

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น.

* ๒๕๖๑

๔. จงวิสังขนา พร้อมทั้งคำแปล และแสดงองค์กรรมในข้อปัญหาดังต่อไปนี้

ยสฺส วา ปน รูปายตนํ นุปฺปชฺชิสฺสตี, ตสฺส สมานายตนํ นุปฺปชฺชิสฺสตีติ ?

ตอบ วิสังขนา เย รูปาวจรํ นุปฺปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ เตสํ รูปายตนํ นุปฺปชฺชิสฺสตี โน จ เตสํ สมานายตนํ นุปฺปชฺชิสฺสตี, อิตเรสํ เตสํ รูปายตนญจ นุปฺปชฺชิสฺสตี สมานายตนญจ นุปฺปชฺชิสฺสตี.

แปล บุคคลเหล่าใด จะเกิดในรูปภูมิแล้วจะปรินิพพาน บุคคลเหล่านั้นรูปายตนะจักเกิด แต่สมานายตนะจักไม่เกิดแก่บุคคลเหล่านั้น, บุคคลที่นอกจากนั้นรูปายตนะก็จักเกิด สมานายตนะก็จักเกิด.

ใน ปฏฺ.ปฺ.อ.สัน. ได้แก่ ตี.๑ ผลเสกขะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในกามสุคติภูมิ และจะเกิดในรูปภูมิแล้วจะปรินิพพาน ตี.๑ ผลเสกขะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในรูปภูมิ และจะเกิดในรูปภูมิอีก แล้วจะปรินิพพาน

และ

ปุ.๔ ผลเสกขะเบื้องต้น ๒ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในกามภูมิ และจะเกิดในกามภูมิอีก

สุ.๑ ตี.๑ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในรูปภูมิ อรูปภูมิ และจะเกิดในกามภูมิ.

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น.

***** ๒๕๖๒, ๒๕๕๙, ๒๕๕๗, ๒๕๕๖, ๒๕๕๕, ๒๕๕๔, ๒๕๕๓

๔. ยสฺส วา ปน สมานายตนํ นุปฺปชฺชิสฺสตี, ตสฺส จกฺขายตนํ นุปฺปชฺชิสฺสตีติ ? คำปัญหาดังกล่าวนี้ จงวิสังขนาเป็นภาษาบาลี พร้อมทั้งคำแปลและแสดงองค์กรรมมาด้วย ?

ตอบ วิ. เย รูปาวจรํ นุปฺปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ เตสํ สมานายตนํ นุปฺปชฺชิสฺสตี โน จ เตสํ จกฺขายตนํ นุปฺปชฺชิสฺสตี, ปจฺฉิมภวิกานํ เย จ อรูปํ นุปฺปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ เตสํ สมานายตนญจ นุปฺปชฺชิสฺสตี จกฺขายตนญจ นุปฺปชฺชิสฺสตี.

แปล บุคคลเหล่าใดจักเกิดในรูปภูมิ แล้วจะปรินิพพาน บุคคลเหล่านั้น สมานายตนะจักไม่เกิด แต่จักขายตนะจักเกิดแก่บุคคลเหล่านั้น, บุคคลที่เป็นปัจฉิมภวีกะเหล่านั้นก็ดี บุคคลเหล่าใดจักเกิดในอรูปภูมิแล้วจะปรินิพพาน บุคคลเหล่านั้นก็ดี สมานายตนะก็จักไม่เกิด จักขายตนะก็จักไม่เกิด.

ใน ปฏฺ.ปฺ.อ. สัน. ได้แก่ ตี ๑ ผลเสกขะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในกามสุคติภูมิ ๗ และจะเกิดในรูปภูมิแล้วจะปรินิพพาน

ตี.๑ ผลเสกขะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในรูปภูมิ และจะเกิดในรูปภูมิอีก แล้วจะปรินิพพาน

และ

ตี.๑ ผลเสกขะ ๓ ที่เป็นปัจฉิมภวีกะ ซึ่งกำลังเกิดในจตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิ

อรรถัตถผล ๑ ซึ่งกำลังปรินิพพานในจตุโวการภูมิ ปัญจโวการภูมิ

ติ.๑ ซึ่งกำลังเกิดในกามสุคติภูมิ ๗ รูปภูมิ ๙ (เว้นจตุตถฌานภูมิ) ที่จะได้มรรคเบื้องต้นและจะเกิดในอรุณภูมิแล้วจะ
ปรินิพพาน

ผลเสกษะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในกามสุคติภูมิ ๗ รูปภูมิ ๙ (เว้นจตุตถฌานภูมิ) และจะเกิดในอรุณภูมิแล้วจะ
ปรินิพพาน

ผลเสกษะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในอรุณภูมิ และจะเกิดในอรุณภูมิ ภูมิใดภูมิหนึ่งอีก (เว้นภูมิที่ต่ำกว่า) แล้วจะ
ปรินิพพาน

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น

** ๒๕๖๐, ๒๕๕๘

๔. จงแสดงปัญญา วิชชา พร้อมทั้งแปล และองค์กรรมในรูปายตนมูละ คณายตนมูลียมกะ แห่งนิโรธวาระ อนาคตวาระอนุโลม
บุคคลโลกาสวาระ เฉพาะอนุโลมปัญญา ?

ตอบ อนุ.ป. ยสฺส ยตฺถ รูปายตนํ นิรุณิสฺสตี, ตสฺส ตตฺถ คณายตนํ นิรุณิสฺสตีติ ?

แปล รูปายตนะจักดับแก่บุคคลใดในภูมิใด, คณายตนะก็จักดับแก่บุคคลนั้นในภูมินั้นใช่ไหม?

วิชชา รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ รูปายตนํ นิรุณิสฺสตี โน จ เตสํ ตตฺถ คณายตนํ นิรุณิสฺสตี, กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ
รูปายตนญจ นิรุณิสฺสตี คณายตนญจ นิรุณิสฺสตี.

แปล เมื่อบุคคลเหล่านั้นเกิดอยู่ในรูปภูมิ ในภูมินั้นรูปายตนะจักดับ แต่คณายตนะก็ไม่ดับแก่บุคคลเหล่านั้นในภูมินั้น,
เมื่อบุคคลเหล่านั้นเกิดอยู่ในกามภูมิ ในภูมินั้นรูปายตนะก็จักดับ คณายตนะก็จักดับ.

ใน อนุ. ป. อ. สัง. ได้แก่ ส.๑ ติ.๑ ผลเสกษบุคคล ๓ ซึ่งกำลังเกิดในรูปภูมิ กับ รูปภูมิ ๑๖

ส.๑ ติ.๑ ผลเสกษะ ๓ ซึ่งกำลังตายในรูปภูมิ และจะเกิดในภูมิที่ตนเกิดอยู่อีก กับ รูปภูมิ ๑๑ (เว้นสุทธาวาสภูมิ ๕)

และ

ป.๔ ผลเสกษะเบื้องต้น ๒ ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ

ป.๔ ผลเสกษะเบื้องต้น ๒ ซึ่งกำลังตายในกามภูมิ และจะเกิดในภูมิที่ตนเกิดอยู่อีก กับ กามภูมิ ๑๑

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น

** ๒๕๕๙, ๒๕๕๔

๕. จงแสดงวิชชา พร้อมคำแปล และแสดงองค์กรรม (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาส) ในคำปัญญา ดังนี้

ยสฺส ยตฺถ จกฺขายตนํ อุปปชฺชตี, ตสฺส ตตฺถ โสตายตนํ อุปปชฺชิตฺถาติ ?

ตอบ วิ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขายตนํ อุปปชฺชตี โน จ เตสํ ตตฺถ โสตายตนํ อุปปชฺชิตฺถ, อิตเรสํ สจฺจขุกัน
อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขายตนญจ อุปปชฺชตี โสตายตนญจ อุปปชฺชิตฺถ.

แปล เมื่อบุคคลเหล่านั้นกำลังเกิดในสุทธาวาสภูมิ ในภูมินั้นจักขายตนะกำลังเกิด แต่โสตายตนะไม่เคยเกิดแก่บุคคล
เหล่านั้นในภูมินั้น, บุคคลที่มีจักขุเกิดได้ทีนอกจากสุทธาวาสอุปปัชฌันตะเหล่านั้นกำลังเกิด ในภูมินั้นจักขายตนะก็กำลังเกิด
โสตายตนะก็เคยเกิด.

ใน อนฺ.ป. อ. สัน. ได้แก่ อนาคามีผล ๑ ซึ่งกำลังเกิดในสุทธาวาสภูมิ ที่เรียกว่าอุปาทกชนสมังคีของรูปาวจรปัญจมณาน ปฏิสนธิจิต ๑ เจตสิก ๓๐ กัมมชกฺลาป ๔ กับ สุทธาวาสภูมิ ๕

และ ป. ๔ ผลเสกขะ ๓ อันมีจักขุเกิดได้ ซึ่งกำลังเกิดในปัญจโวการภูมิ ที่เรียกว่าอุปาทกชนสมังคีของปัญจโวการ ปฏิสนธิจิต ๑๕ เจตสิก ๓๕ กัมมชกฺลาป ๓, ๗, ๔ กับ ปัญจโวการภูมิ ๒๑ (เว้นสุทธาวาสภูมิ ๕)

อ. สัน. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น

**** ๒๕๖๒, ๒๕๖๑, ๒๕๕๖, ๒๕๕๓

๕. จงวิสังขนา แปล พร้อมทั้งแสดงองค์กรรม (ไม่ต้องจำแนกโกฐฐาสะ) ในคำปุจฉา ดังนี้

ยสฺส วา ปน ยตฺถ รูปายตฺนํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชิวฺหายตฺนํ อุปฺปชฺชิตฺติ ?

ตอบ กามาวจร จวนฺตานํ อชิวฺหกานํ กามาวจรํ อุปฺปชฺชนฺตานํ รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ รูปายตฺนํ อุปฺปชฺชิตฺถ ใน จ เตสํ ตตฺถ ชิวฺหายตฺนํ อุปฺปชฺชิตฺติ, สชิวฺหกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ รูปายตฺนญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ชิวฺหายตฺนญฺจ อุปฺปชฺชิตฺติ.

เมื่อบุคคลเหล่านั้นกำลังตายในกามภูมิ บุคคลที่ชีวหาเกิดไม่ได้เหล่านั้นกำลังเกิดในกามภูมิ และบุคคลที่เกิดอยู่ในรูปภูมิ ในภูมินั้น รูปายตนะเคยเกิด แต่ชีวหายตนะไม่ใช้กำลังเกิดแก่บุคคลเหล่านั้นในภูมินั้น, บุคคลที่มีชีวหาเกิดได้เหล่านั้นกำลังเกิด ในภูมินั้นรูปายตนะก็เคยเกิด ชิวหายตนะก็กำลังเกิด.

ใน ปฏิ. ป. อ. สัน. ได้แก่ ป. ๔ ผลบุคคล ๔ ซึ่งกำลังตายในกามภูมิ ที่เรียกว่าภังคกชนสมังคีของกามาวจรจิต ๑๐ เจตสิก ๓๓ กัมมชรูปที่ดับครั้งสุดท้าย กับ กามภูมิ ๑๑

ท.๑ ส.๑ ที่เป็นคัพภเสยยกะ ผู้จะตายในระหว่างชีวหา ยังไม่เกิด ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ ที่เรียกว่าอุปาทกชนสมังคีของอเหตุกปฏิสนธิจิต ๒ เจตสิก ๑๐ กัมมชกฺลาป ๓ กับ กามภูมิเบื้องต่ำ ๕ (เว้นนิรยภูมิ)

ส.๑ ต.๑ ผลบุคคล ๔ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในรูปภูมิ กับ รูปภูมิ ๑๑ (เว้นสุทธาวาสภูมิ ๕)

และ ป.๔ ผลเสกขะเบื้องต่ำ ๒ อันมีชีวหาเกิดได้ ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิ ที่เรียกว่าอุปาทกชนสมังคีของกามาวจร ปฏิสนธิจิต ๑๐ เจตสิก ๓๓ กัมมชกฺลาป ๓, ๗ กับ กามภูมิ ๑๑.

อ. สัน. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น.

* ๒๕๕๘

๕. จงแสดงวิสังขนา พร้อมคำแปล และแสดงองค์กรรม ในคำปุจฉา ดังต่อไปนี้

ยสฺส วา ปน ยตฺถ ฐมฺมายตฺนํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขายตฺนํ อุปฺปชฺชิตฺติ ?

ตอบ วิสังขนา สพฺเพสํ จวนฺตานํ อจกฺขกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฐมฺมายตฺนํ อุปฺปชฺชิตฺถ ใน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขายตฺนํ อุปฺปชฺชิตฺติ, สจกฺขกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฐมฺมายตฺนญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขายตฺนญฺจ อุปฺปชฺชิตฺติ.

เมื่อบุคคลเหล่านั้นทั้งหมดกำลังตาย และบุคคลที่จักขุเกิดไม่ได้เหล่านั้นกำลังเกิด ในภูมินั้นธัมมายตนะเคยเกิด แต่จักขายตนะไม่ใช้กำลังเกิดแก่บุคคลเหล่านั้นในภูมินั้น, บุคคลที่มีจักขุเกิดได้ ที่นอกจากสุทธาวาสอุปฺปชฺชนฺตเตเหล่านั้นกำลังเกิด ในภูมินั้นธัมมายตนะก็เคยเกิด จักขายตนะก็กำลังเกิด

ใน ปฏิ.ป. อ.สัน ได้แก่ ป.๔ ผลบุคคล ๔ ซึ่งกำลังตายใน ๒๖ ภูมิ ที่เรียกว่าภังคกชนสมังคีของจิต ๑๙ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูป ชีวิตนวกฺลาปที่ดับครั้งสุดท้าย กับ ๒๖ ภูมิ (เว้นสุทธาวาสภูมิ ๕)

ทุ.๑ ที่เป็นอุปปาติกะ อันจักขุเกิดไม่ได้ ซึ่งกำลังเกิดในอบายภูมิจึง

ทุ.๑ ส.๑ ที่เป็นสังเสทชะและคัพพะเสยยะ อันจักขุเกิดไม่ได้ ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิจึง

ทุ.๑ ส.๑ ที่เป็นคัพพะเสยยะ ผู้จะตายในระหว่างจักขุยังไม่เกิด ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิจึง เรียกว่าอุปปาตักขณะสมังคิของ
อเหตุกปฏิสนธิจิต ๒ เจตสิก ๑๐ กัมมชกลาป ๓, ๖ กับ กามภูมิจึงเบื้องต้น ๖

สุ.๑ ซึ่งกำลังเกิดในอสังขยธตตภูมิจึง เรียกว่าอุปปาตักขณะสมังคิของชีวิตนวกกลาปที่เกิดในขณะแรก กับ อสังขยธตต
ภูมิจึง ๑

ติ.๑ ผลเสกชะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดในอรุณภูมิจึง เรียกว่าอุปปาตักขณะสมังคิของอรุณาวจรปฏิสนธิจิต ๔ เจตสิก ๓๐ กับ อรุณภูมิจึง ๔
และ ปุ.๔ ผลเสกชะ ๓ อันมีจักขุเกิดได้ ซึ่งกำลังเกิดในปัญจโวการภูมิจึง เรียกว่าอุปปาตักขณะสมังคิของปัญจโวการ
ปฏิสนธิจิต ๑๕ เจตสิก ๓๕ กัมมชกลาป ๓, ๗, ๔ กับปัญจโวการภูมิจึง ๒๑ (เว้นสุทธาวาสภูมิจึง ๕)

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น

* ๒๕๕๗

๕. จงแสดงฆานายตนมุละ รุบายตนมุลียมกะ ปัจจุปปันนาคตวาระอนุโลม อุปปาทวาระ ปุคคตวาระทั้งปุจจาและวิธัชนา
(เฉพาะปฏิโลมปุจจา) เป็นภาษาบาลี พร้อมทั้งแปล และแสดงองค์กรรม ? (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาส)
ตอบ แสดงฆานายตนมุละ รุบายตนมุลียมกะ ปัจจุปปันนาคตวาระอนุโลม อุปปาทวาระ ปุคคตวาระ ในปฏิโลมปุจจา

ยสุส วา ปน รุบายตนํ อุปุปชชิสสุติ, ตสุส ฆานายตนํ อุปุปชชติตี?

แปล หรือว่า รุบายตนะจักเกิดแก่บุคคลใด, ฆานายตนะก็กำลังเกิดแก่บุคคลนั้นใช่ไหม ?

วิธัชนา สพุเพสํ จวนุตานํ อฆานกานํ อุปุปชชุตานํ เตสํ รุบายตนํ อุปุปชชิสสุติ โน จ เตสํ ฆานายตนํ อุปุปชชติ, สฆาน
กานํ อุปุปชชุตานํ เตสํ รุบายตนญจ อุปุปชชิสสุติ ฆานายตนญจ อุปุปชชติ.

แปล เมื่อบุคคลเหล่านั้นทั้งหมดกำลังตาย และบุคคลที่ฆานะเกิดไม่ได้เหล่านั้นกำลังเกิด รุบายตนะจักเกิด แต่ฆานายต
นะไม่ใช้กำลังเกิดแก่บุคคลเหล่านั้น, บุคคลที่มีฆานะเกิดได้เหล่านั้นกำลังเกิด รุบายตนะก็จักเกิด ฆานายตนะก็กำลังเกิด

แสดงองค์กรรม ในปฏิโลมปุจจา อ.สัง. ได้แก่ ปุ.๔ ผลเสกชะ ๓ ซึ่งกำลังตายใน ๓๐ ภูมิ (เว้นอกนิฏฐาภูมิ) และจะเกิด
ในปัญจโวการภูมิจึง เรียกว่าภังคักขณะสมังคิของจุติจิต ๑๙ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูป ชีวิตนวกกลาปที่ดับครั้งสุดท้าย

ทุ.๑ ส.๑ ที่เป็นสังเสทชะและคัพพะเสยยะ อันฆานะเกิดไม่ได้ ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิจึง

ทุ.๑ ส.๑ ที่เป็นคัพพะเสยยะ ผู้จะตายในระหว่างฆานะยังไม่เกิด ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิจึง เรียกว่าอุปปาตักขณะสมังคิ
ของ อเหตุกปฏิสนธิจิต ๒ เจตสิก ๑๐ กัมมชกลาป ๓, ๖

สุ.๑ ตี.๑ ผลเสกชะ ๓ (เว้นปัจฉิมภวิจะ) ซึ่งกำลังเกิดในอรุณภูมิจึง และจะเกิดในปัญจโวการภูมิจึง เรียกว่าอุปปาตักขณะสมังคิ
ของอรุณาวจรปฏิสนธิจิต ๕ เจตสิก ๓๕ กัมมชกลาป ๔ ชีวิตนวกกลาปที่เกิดในขณะแรก

ติ.๑ ซึ่งกำลังเกิดในอรุณภูมิจึง เรียกว่า อุปปาตักขณะสมังคิของอรุณาวจรปฏิสนธิจิต ๔ เจตสิก ๓๐

และ ปุ. ๔ ผลเสกชะเบื้องต้น ๒ (เว้นปัจฉิมภวิจะ) อันมีฆานะเกิดได้ ซึ่งกำลังเกิดในกามภูมิจึง และจะเกิดในกามภูมิจึงอีก ที่
เรียกว่าอุปปาตักขณะสมังคิของกามาวจรปฏิสนธิจิต ๑๐ เจตสิก ๓๓ กัมมชกลาป ๓, ๗

อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น

*** ๒๕๖๒, ๒๕๖๐, ๒๕๕๔

๕. จงวิชันนา แปล และแสดง องค์ธรรมของคำปจฺจาดังต่อไปนี้

ยสฺส จกฺขายตณฺ์ นิรุณฺณตฺติ, ตสฺส โสตายตณฺ์ นิรุณฺณตฺติ ?

ตอบ วิ. ปญฺจโวการเร ปรินิพฺพตฺตานํ เย จ อรูปํ อูปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ เตสํ จวนฺตฺตานํ เตสํ จกฺขายตณฺ์ นิรุณฺณตฺติ โน จ เตสํ โสตายตณฺ์ นิรุณฺณตฺติ, อิตเรสํ สจฺจกฺขานํ จวนฺตฺตานํ เตสํ จกฺขายตณฺญจ นิรุณฺณตฺติ โสตายตณฺญจ นิรุณฺณตฺติ.

เมื่อบุคคลเหล่านั้นกำลังปรินิพพานในปัญจโวการภูมิ และบุคคลเหล่านั้นใดจะเกิดในอรุณภูมิแล้ว จะปรินิพพาน บุคคลเหล่านั้นกำลังตาย จักขายตณะกำลังดับ แต่โสตายตณะจักไม่ดับแก่บุคคลเหล่านั้น, บุคคลที่มีจักขุเกิดได้ทีนอกจากปัญจโวการ ปรินิพพันตเหล่านั้นกำลังตาย จักขายตณะกำลังดับ โสตายตณะจักดับ

ใน อนฺ. อ.สัน. ได้แก่ อรหัตตผล ๑ ซึ่งกำลังปรินิพพานในปัญจโวการภูมิ ที่เรียกว่าภังคกขณะสมังคิของปัญจโวการติ เหตุกจฺติจิต ๙ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูปที่ดับครั้งสุดท้าย

ผลเสกขะ ๓ ซึ่งกำลังตายในกามสุคติภูมิ ๗ รูปภูมิ ๙ (เว้นจตุตถฌานภูมิ) และจะเกิดในอรุณภูมิ แล้วจะปรินิพพาน ที่เรียกว่าภังคกขณะสมังคิของปัญจโวการติเหตุกจฺติจิต ๘ (เว้นรูปาวจรปัญจฌานวิปากจิต ๑) เจตสิก ๓๕ กัมมชรูปที่ดับครั้งสุดท้าย

และ ปุ. ๔ ผลเสกขะ ๓ อันมีจักขุเกิดได้ ซึ่งกำลังตายในปัญจโวการภูมิ และจะเกิดในปัญจโวการภูมิอีก ที่เรียกว่าภังคกขณะสมังคิของปัญจโวการจฺติจิต ๑๕ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูปที่ดับครั้งสุดท้าย

อ.สัง. ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

** ๒๕๖๑, ๒๕๕๗

๖. จงวิชันนา แปล และแสดงองค์ธรรมในปจฺจาภาษาไทยดังต่อไปนี้ (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาส)

หรือว่า โสตายตณะจักไม่เกิดแก่บุคคลใดในภูมิใด, จักขายตณะก็ไม่เคยเกิดแก่บุคคลนั้นในภูมินั้นใช่ไหม ? (ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสตายตณฺ์ นูปปชฺชิสฺสตี, ตสฺส ตตฺถ จกฺขายตณฺ์ นูปปชฺชิตฺถาตี ?)

ตอบ วิ. ปญฺจโวการเร ปจฺจิมภวีกานํ เตสํ ตตฺถ โสตายตณฺ์ นูปปชฺชิสฺสตี โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขายตณฺ์ นูปปชฺชิตฺถ, สุตฺถาวาสานํ อสฺสญฺญสตฺตานํ อรูปานํ เตสํ ตตฺถ โสตายตณฺญจ นูปปชฺชิสฺสตี จกฺขายตณฺญจ นูปปชฺชิตฺถ.

แปล เมื่อปัจฉิมภวีกบุคคลเหล่านั้นเกิดอยู่ในปัญจโวการภูมิ ในภูมินั้นโสตายตณะจักไม่เกิด แต่จักขายตณะเคยเกิดแก่บุคคลเหล่านั้นในภูมินั้น, เมื่อบุคคลเหล่านั้นเกิดอยู่ในสุทธาวาสภูมิ อสฺสญฺญสฺตตฺตภูมิ และอรุณภูมิ ในภูมินั้นโสตายตณะจักไม่เกิด จักขายตณะก็ไม่เคยเกิด

ใน ปฏฺ.ป. อ.สัน. ได้แก่ ตี.๑ ผลเสกขะ ๓ ที่เป็นปัจฉิมภวีกะ ซึ่งกำลังเกิดในปัญจโวการภูมิ ที่เรียกว่าอุปาทกขณะสมังคิของปัญจโวการติเหตุกปฏฺิสนธิจิต ๙ เจตสิก ๓๕ กัมมชกลาป ๓, ๗, ๔

อรหัตตผล ๑ ซึ่งกำลังปรินิพพานในปัญจโวการภูมิ ที่เรียกว่าภังคกขณะสมังคิของปัญจโวการติเหตุกจฺติจิต ๙ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูปที่ดับครั้งสุดท้าย กับ ปัญจโวการภูมิ ๑๗ (เว้นสุทธาวาสภูมิ ๕ อบายภูมิ ๔)

ปุ.๔ ผลเสกขะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในปัญจโวการภูมิ และจะไม่เกิดในภูมิที่ตนเกิดอยู่อีก กับ ปัญจโวการภูมิ ๒๑ (เว้นสุทธาวาสภูมิ ๕)

และ

อนาคามีผล ๑ อรหัตตผล ๑ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในสุทธาวาสกัมมิ กับสุทธาวาสกัมมิ ๕
สุ ๑ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในอสังกตกัมมิ กับ อสังกตกัมมิ ๑
ติ ๑ ผลบุคคล ๔ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในรูปกัมมิ กับ รูปกัมมิ ๔
อ.สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น

* ๒๕๖๐

๖. จงวิชันนา แปล พร้อมทั้งแสดงองค์กรรม (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาส) ในคำปัญหาดังนี้

ยสุส ยตถ จกฺขายตณฺ อนุปฺปชฺชิตถ, ตสุส ตตถ ฆานายตณฺ อนุปฺปชฺชิสฺสตีติ ?

ตอบ วิชันนา กามาวจร ปรจฺฉิมภิกฺขานํ รูปาวจรานํ เตสํ ตตถ จกฺขายตณฺ อนุปฺปชฺชิตถ โน จ เตสํ ตตถ ฆานายตณฺ อนุปฺปชฺชิสฺสตี, อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตถ จกฺขายตณฺญจ อนุปฺปชฺชิตถ ฆานายตณฺญจ อนุปฺปชฺชิสฺสตี.

เมื่อปัจฉิมภิกขบุคคลเหล่านั้นเกิดอยู่ในกามกัมมิ และบุคคลที่เกิดอยู่ในรูปกัมมิ ในภุมินั้นจักขายตณะเคยเกิด แต่ฆานายตณะจักไม่เกิดแก่บุคคลเหล่านั้นในภุมินั้น, บุคคลทั้งหลายที่เกิดอยู่ในกามกัมมิที่นอกจากปัจฉิมภิกขะเหล่านั้น ในภุมินั้นจักขายตณะก็เคยเกิด ฆานายตณะก็จักเกิด.

ใน อนฺ. ปุ. อ.สัง. ได้แก่ ติ.๑ ผลเสกขะเบื้องต้น ๒ ที่เป็นปัจฉิมภิกขะ ซึ่งกำลังเกิดในกามสุคติภุมิ ที่เรียกว่าอุปาทกขณะ สมังคีของกามาวจรตีเหตุกปฏิสนธิจิต ๔ เจตสิก ๓๓ กัมมชกฺลาป ๓, ๗

อรหัตตผล ๑ ซึ่งกำลังปรินิพพานในกามสุคติภุมิ ที่เรียกว่าภังคกขณะสมังคีของกามาวจรตีเหตุกจิต ๔ เจตสิก ๓๓ กัมมชรูปที่ดับครั้งสุดท้าย กับ กามสุคติภุมิ ๗

ปุ.๔ ผลเสกขะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในกามกัมมิ และจะไม่เกิดในภุมิที่ตนเกิดอยู่อีก กับ กามกัมมิ ๑๑

ติ.๑ ผลบุคคล ๔ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในรูปกัมมิ กับรูปกัมมิ ๑๐ (เว้นสุทธาวาสกัมมิ ๕ อสังกตกัมมิ ๑)

และ ปุ. ๔ ผลเสกขะเบื้องต้น ๒ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในกามกัมมิ และจะเกิดในภุมิที่ตนเกิดอยู่อีก กับ กามกัมมิ ๑๑.

อ. สัง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น.

* ๒๕๕๙

๖. จงแสดงปจฺจนาและวิชันนา ในฆานายตณฺมูละ ชิวหายตณฺมูลียมกะ (เฉพาะอนฺโลมปจฺจนา) ของอตีตानาคตวาระอนฺโลม ปุคฺคโลกาสวาระ อุปปาทวาระ พร้อมทั้งแสดงองค์กรรมมาด้วย ?

ตอบ ใน อนฺ.ปุ. ยสุส ยตถ ฆานายตณฺ อนุปฺปชฺชิตถ, ตสุส ตตถ ชิวหายตณฺ อนุปฺปชฺชิสฺสตีติ ?

ฆานายตณะเคยเกิดแก่บุคคลใดในภุมิใด, ชิวหายตณะก็จักเกิดแก่บุคคลนั้นในภุมินั้นไซ้ไหม ?

วิชันนา กามาวจร ปรจฺฉิมภิกฺขานํ เตสํ ตตถ ฆานายตณฺ อนุปฺปชฺชิตถ โน จ เตสํ ตตถ ชิวหายตณฺ อนุปฺปชฺชิสฺสตี, อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตถ ฆานายตณฺญจ อนุปฺปชฺชิตถ ชิวหายตณฺญจ อนุปฺปชฺชิสฺสตี.

แปล เมื่อปัจฉิมภิกขบุคคลเหล่านั้นเกิดอยู่ในกามกัมมิ ในภุมินั้นฆานายตณะเคยเกิด แต่ชิวหายตณะจักไม่เกิดแก่บุคคลเหล่านั้นในภุมินั้น, บุคคลทั้งหลายที่เกิดอยู่ในกามกัมมิที่นอกจากปัจฉิมภิกขะเหล่านั้น ในภุมินั้นฆานายตณะก็เคยเกิด ชิวหายตณะก็จักเกิด.

ใน อนฺ.ปฺ. อ.สฺน. ได้แก่ ตี. ๑ ผลเสกขะเบื้องต้น ๒ ที่เป็นปัจฉิมภวีกะ ซึ่งกำลังเกิดในกามสุคติภูมิ ที่เรียกว่าอุปาทกขณะ สมังคิของกามาวจรตีเหตุกปฏิสนธิจิต ๔ เจตสิก ๓๓ กัมมชกฺลาป ๓, ๗

อรรถัตถผล ๑ ซึ่งกำลังปรินิพพานในกามสุคติภูมิ ที่เรียกว่าภังคกขณะสมังคิของกามาวจรตีเหตุกจิต ๔ เจตสิก ๓๓ กัมมชรูปที่ดับครั้งสุดท้าย กับ กามสุคติภูมิ ๗

ปฺ.๔ ผลเสกขะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในกามภูมิ และจะไม่เกิดในภูมิที่ตนเกิดอยู่อีก กับ กามภูมิ ๑๑

และ ปฺ.๔ ผลเสกขะเบื้องต้น ๒ ซึ่งกำลังเกิดและกำลังตายในกามภูมิ และจะเกิดในภูมิที่ตนเกิดอยู่อีก กับ กามภูมิ ๑๑

อ. สฺง. ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น

** ๒๕๕๘, ๒๕๕๓

๖. จงแสดงวิชันนา แปล และแสดงองค์กรรมในคำปจฺจาดังต่อไปนี้ (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐฐาน)

ยสฺส ยตฺถ จกฺขายตฺถํ นิรุณฺณตี, ตสฺส ตตฺถ โสตายตฺถํ นิรุณฺณิสฺสตีติ ?

ตอบ วิ. ปญฺจโวการเร ปรินิพฺพนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขายตฺถํ นิรุณฺณตี ใน จ เตสํ ตตฺถ โสตายตฺถํ นิรุณฺณิสฺสตี, อิตเรสํ สจฺจกฺขานํ จวนฺตฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขายตฺถนญฺจ นิรุณฺณตี โสตายตฺถนญฺจ นิรุณฺณิสฺสตี.

แปล เมื่อบุคคลเหล่านั้นกำลังปรินิพพานในปัญจโวการภูมิ ในภูมินั้นจักขายตนะกำลังดับแต่โสตายตนะจักไม่ดับแก่บุคคลเหล่านั้นในภูมินั้น, บุคคลที่มีจักขุเกิดได้ทีนอกจากปัญจโวการปรินิพพันตะเหล่านั้นกำลังตาย ในภูมินั้นจักขายตนะก็กำลังดับ โสตายตนะก็จักดับ.

ใน อนฺ.ปฺ. อ.สฺน. ได้แก่ อรรถัตถผล ๑ ซึ่งกำลังปรินิพพานในปัญจโวการภูมิ ที่เรียกว่าภังคกขณะสมังคิของปัญจโวการตีเหตุกจิต ๙ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูปที่ดับครั้งสุดท้าย กับ ปัญจโวการภูมิ ๒๒ (เว้นอบายภูมิ ๔)

ปฺ. ๔ ผลเสกขะ ๓ อันมีจักขุเกิดได้ ซึ่งกำลังตายในปัญจโวการภูมิ และโสตายตนะจะไม่ดับในภูมิที่ตนเกิดอยู่อีก ที่เรียกว่าภังคกขณะสมังคิของปัญจโวการจิต ๑๕ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูปที่ดับครั้งสุดท้าย กับ ปัญจโวการภูมิ ๒๕ (เว้นอกนิฏฐาภูมิ ๑)

และ ปฺ.๔ ผลเสกขะ ๓ อันมีจักขุเกิดได้ ซึ่งกำลังตายในปัญจโวการภูมิ และโสตายตนะจะดับในภูมิที่ตนเกิดอยู่อีก ที่เรียกว่าภังคกขณะสมังคิของปัญจโวการจิต ๑๕ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูปที่ดับครั้งสุดท้าย กับ ปัญจโวการภูมิ ๒๑ (เว้นสุทธาวาสภูมิ ๕)

องค์กรรมของสังสยบท ได้แก่ องค์กรรมหมวดหลังเท่านั้น.

** ๒๕๕๖, ๒๕๕๕

๖. จงแปลและแสดงองค์กรรมในบาลีดังต่อไปนี้

ก. สพฺเพสํ อุปปชฺชนฺตานํ อจฺจกฺขานํ จวนฺตฺตานํ เตสํ โสตายตฺถํ นิรุณฺณิตฺถํ ใน จ เตสํ จกฺขายตฺถํ นิรุณฺณตี, สจฺจกฺขานํ จวนฺตฺตานํ เตสํ โสตายตฺถนญฺจ นิรุณฺณิตฺถํ จกฺขายตฺถนญฺจ นิรุณฺณตี. (ยสฺส วา ปน โสตายตฺถํ นิรุณฺณิตฺถํ, ตสฺส จกฺขายตฺถํ นิรุณฺณตีติ ?)

ตอบ เมื่อบุคคลเหล่านั้นทั้งหมดกำลังเกิด และบุคคลที่จักขุเกิดไม่ได้เหล่านั้นกำลังตาย โสตายตนะเคยดับ แต่จักขายตนะไม่ใช่กำลังดับแก่บุคคลเหล่านั้น, บุคคลที่จักขุเกิดได้เหล่านั้นกำลังตาย โสตายตนะก็เคยดับ จักขายตนะก็กำลังดับ

ใน ปฏิ.ป. อ.สน. ได้แก่ ปุ.๔ ผลเสกษะ ๓ ซึ่งกำลังเกิดใน ๓๑ ภูมิ ที่เรียกว่าอุปปาทักขณะสมังคีของปฏิสนธิจิต ๑๙ เจตสิก ๓๕ กัมมชกฺลาป ๓, ๗, ๔ ชีวิตนวกกฺลาปที่เกิดขึ้นครั้งแรก

ทุ.๑ ส.๑ อันจักขุเกิดไม่ได้ ซึ่งกำลังตายในกามภูมิ ที่เรียกว่าภังคักขณะสมังคีของอเหตุกจิต ๒ เจตสิก ๑๐ กัมมชรูปที่ดับครั้งสุดท้าย

สุ.๑ ติ.๑ ผลบุคคล ๔ ซึ่งกำลังตายในอสังขยัตตภูมิ อรูปภูมิ ที่เรียกว่าภังคักขณะสมังคีของอรูปจิต ๔ เจตสิก ๓๐ ชีวิตนวกกฺลาปที่ดับครั้งสุดท้าย

และ ปุ.๔ ผลบุคคล ๔ อันมีจักขุเกิดได้ ซึ่งกำลังตายในปัญจโวการภูมิ ที่เรียกว่าภังคักขณะสมังคีของปัญจโวการจิต ๑๕ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูปที่ดับครั้งสุดท้าย

องค์ธรรมของสังสยบท ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

ข. สุทฺธาวาเส ปรินิพฺพตํ เตสํ ตตฺถ จกฺขายตฺถํ นิรุชฺฌติ โน จ เตสํ ตตฺถ โสตายตฺถํ นิรุชฺฌติ, อิตเรสํ สจฺจกฺขณํ จวนฺตํ เตสํ ตตฺถ จกฺขายตฺถํ นิรุชฺฌติ โสตายตฺถํ นิรุชฺฌติ. (ยสฺส ยตฺถ จกฺขายตฺถํ นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตตฺถ โสตายตฺถํ นิรุชฺฌติ ตติ ?)

เมื่อบุคคลเหล่านั้นกำลังปรินิพพานในสุทฺธาวาสภูมิ ในภูมินั้นจักขายตนะกำลังดับ แต่โสตายตนะไม่เคยดับแก่บุคคลเหล่านั้นในภูมินั้น, บุคคลที่มีจักขุเกิดได้ที่นอกจากสุทฺธาวาสปรินิพพานตเหล่านั้นกำลังตาย ในภูมินั้นจักขายตนะก็กำลังดับ โสตายตนะก็เคยดับ

ใน อนุ.ป.อ.สน. ได้แก่ อรหัตตผล ๑ ซึ่งกำลังปรินิพพานในสุทฺธาวาสภูมิ กับ สุทฺธาวาสภูมิ ๕

อนาคามีผล ๑ ซึ่งกำลังตายในสุทฺธาวาสภูมิ ที่เรียกว่า ภังคักขณะสมังคีของรูปาวจรปัญจมณานจิต ๑ เจตสิก ๓๐ กัมมชรูปที่ดับครั้งสุดท้าย กับ สุทฺธาวาสภูมิ ๔ (เว้นอกนิฐภูมิ ๑)

และ ปุ.๔ ผลบุคคล ๔ อันมีจักขุเกิดได้ ซึ่งกำลังตายในปัญจโวการภูมิ ที่เรียกว่าภังคักขณะสมังคีของปัญจโวการจิต ๑๕ เจตสิก ๓๕ กัมมชรูปที่ดับครั้งสุดท้าย กับ ปัญจโวการภูมิ ๒๑ (เว้นสุทฺธาวาสภูมิ ๕)

องค์ธรรมของสังสยบท ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

* ๒๕๖๑

๗. จงวิชันนา พร้อมคำแปล และแสดงองค์ธรรมในปัญจาดังต่อไปนี้

ก. โย วา ปน โสตายตฺถํ ปริชานิตฺถ, โส จกฺขายตฺถํ ปริชานาตีติ ?

ตอบ โน. ไม่ใช่.

ใน ปฏิ.ป. อ.สน. ได้แก่ อรหัตตผลบุคคล ๑

อ.สัง. ไม่มี

***** ๒๕๖๒, ๒๕๕๙, ๒๕๕๗, ๒๕๕๖, ๒๕๕๕, ๒๕๕๔

๗. จงวิชันนา พร้อมคำแปล และแสดงองค์ธรรมในปัญจาดังต่อไปนี้

ก. โย จกฺขายตฺถํ น ปริชานาตี, โส โสตายตฺถํ น ปริชานิตฺถาตี ? (บุคคลใดไม่ใช่กำลังรู้รอบจักขายตนะ, บุคคลนั้นก็ไม่เคยรู้รอบโสตายตนะใช่ไหม ?)

ตอบ วิสัชนา อรหา จกฺขายตนํ น ปริชานาติ โน จ โสตายตนํ น ปริชานิตถ, อคฺคมคฺคสมํกฺคิเยจ อรหฺนตฺตญฺจ จเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา จกฺขายตนญฺจ น ปริชานนฺติ โสตายตนญฺจ น ปริชานิตถ.

แปล อรหัตตผลบุคคลไม่ใช่กำลังรู้รอบจักขายตนนะ แต่เคยรู้รอบโสตายตนนะ, ยกเว้นอรหัตตมรรคบุคคล และอรหัตตผลบุคคลเสียแล้ว บุคคลที่เหลืออีกนั้น ไม่ใช่กำลังรู้รอบจักขายตนนะ และไม่เคยรู้รอบโสตายตนนะ

ใน อนฺ. อ.สัน. ได้แก่ อรหัตตผลบุคคล ๑ และ ภัพฺพปฺปุชฺชน ๑ อภฺพปฺปุชฺชน ๑ มรรคบุคคลเบื้องต้น ๓ ผลบุคคลเบื้องต้น ๓
อ.สัง. ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

ข. โย จกฺขายตนํ น ปริชานาติ, โส โสตายตนํ น ปริชานิสฺสตีติ ?

วิสัชนา เย มคฺคํ ปฏฺฐิภิสฺสสนฺติ เต จกฺขายตนํ น ปริชานนฺติ โน จ โสตายตนํ น ปริชานิสฺสสนฺติ, อรหา เย จ ปุชฺชนา มคฺคํ น ปฏฺฐิภิสฺสสนฺติ เต จกฺขายตนญฺจ น ปริชานนฺติ โสตายตนญฺจ น ปริชานิสฺสสนฺติ.

แปล บุคคลเหล่าใดจะได้มรรค บุคคลเหล่านั้นไม่ใช่กำลังรู้รอบจักขายตนนะ แต่จักรู้รอบโสตายตนนะ, อรหัตตผลบุคคลก็ดี ปุชฺชนเหล่าใดจะไม่ได้มรรค ปุชฺชนเหล่านั้นก็ดี ไม่ใช่กำลังรู้รอบจักขายตนนะ และไม่ใช่จักรู้รอบโสตายตนนะ

ใน ปฏฺ. อ.สัน. ได้แก่ ภัพฺพปฺปุชฺชน ๑ มรรคบุคคลเบื้องต้น ๓ ผลบุคคลเบื้องต้น ๓ และ อรหัตตผลบุคคล ๑ อภฺพปฺปุชฺชน ๑
อ.สัง. ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

** ๒๕๕๘, ๒๕๕๙

๗. จงวิสัชนา พร้อมคำแปล และแสดงองค์ธรรมในปัญหาดังต่อไปนี้ ?

ก. โย จกฺขายตนํ น ปริชานิตถ, โส โสตายตนํ น ปริชานิสฺสตีติ ?

ตอบ วิสัชนา เย มคฺคํ ปฏฺฐิภิสฺสสนฺติ เต จกฺขายตนํ น ปริชานิตถ โน จ โสตายตนํ น ปริชานิสฺสสนฺติ, อคฺคมคฺคสมํกฺคิเยจ ปุชฺชนา มคฺคํ น ปฏฺฐิภิสฺสสนฺติ เต จกฺขายตนญฺจ น ปริชานิตถ โสตายตนญฺจ น ปริชานิสฺสสนฺติ.

แปล บุคคลเหล่าใดจะได้มรรค บุคคลเหล่านั้นไม่เคยรู้รอบจักขายตนนะ แต่จักรู้รอบโสตายตนนะ, อรหัตตมรรคบุคคลก็ดี ปุชฺชนเหล่าใดจะไม่ได้มรรค ปุชฺชนเหล่านั้นก็ดี ไม่ใช่เคยรู้รอบจักขายตนนะ และไม่ใช่จักรู้รอบโสตายตนนะ.

ใน อนฺ.ป. อ.สัน. ได้แก่ ภัพฺพปฺปุชฺชน ๑ มรรคบุคคลเบื้องต้น ๓ ผลบุคคลเบื้องต้น ๓ และ อรหัตตมรรคบุคคล ๑ อภฺพปฺปุชฺชน ๑.

อ.สัง. ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น.

ข. โย วา ปน โสตายตนํ น ปริชานิสฺสตีติ, โส จกฺขายตนํ น ปริชานิตฺถาติ ?

วิสัชนา อรหา โสตายตนํ น ปริชานิสฺสตีติ โน จ จกฺขายตนํ น ปริชานิตถ, อคฺคมคฺคสมํกฺคิเยจ ปุชฺชนา มคฺคํ น ปฏฺฐิภิสฺสสนฺติ เต โสตายตนญฺจ น ปริชานิสฺสสนฺติ จกฺขายตนญฺจ น ปริชานิตถ.

แปล อรหัตตผลบุคคลไม่ใช่จักรู้รอบโสตายตนนะ แต่เคยรู้รอบจักขายตนนะ, อรหัตตมรรคบุคคลก็ดี ปุชฺชนเหล่าใดจะไม่ได้มรรค ปุชฺชนเหล่านั้นก็ดี ไม่ใช่จักรู้รอบโสตายตนนะ และไม่ใช่เคยรู้รอบจักขายตนนะ.

ใน ปฏฺ. ป. อ.สัน. ได้แก่ อรหัตตผลบุคคล ๑ และ อรหัตตมรรคบุคคล ๑ อภฺพปฺปุชฺชน ๑

อ.สัง. ได้แก่ องค์ธรรมหมวดหลัง เท่านั้น.

* ๒๕๕๔

๗. จงวิชันนา เป็นภาษาไทย และแสดงองค์ธรรมในปจฺจาดังต่อไปนี้ (ไม่ต้องจำแนกโกฏฐาส)

ข. บุคคลใดไม่ใช่กำลังรู้รอบจักขุธาตุ, บุคคลนั้นก็จักไม่รู้รอบโสตธาตุใช่ไหม ? (โย จกฺขุธาตุ น ปริชานาติ, โส โสตาธาตุ น ปริชานิสฺสตีติ ?)

วิ. บุคคลเหล่าใดจะได้มรรค บุคคลเหล่านั้นไม่ใช่กำลังรู้รอบจักขุธาตุ แต่จักรู้รอบโสตธาตุ, อรหัตตผลบุคคลก็ดี ปุณฺชนเหล่าใดจะไม่ได้มรรค ปุณฺชนเหล่านั้นก็ดี ไม่ใช่กำลังรู้รอบจักขุธาตุ และไม่ใช่จักรู้รอบโสตธาตุ. (เย มคฺคํ ปฏฺฐิภิสฺสนฺติ เต จกฺขุธาตุ น ปริชานาติ โน จ โสตาธาตุ น ปริชานิสฺสนฺติ, อรหา เย จ ปุณฺชนา มคฺคํ น ปฏฺฐิภิสฺสนฺติ เต จกฺขุธาตุ จ น ปริชานนฺติ โสตาธาตุ จ น ปริชานิสฺสนฺติ.)

ใน อนฺ. ปุ. อ. สัน ได้แก ภัพฺพปุณฺชน ๑ มรรคบุคคลเบื่องต่ำ ๓ ผลบุคคลเบื่องต่ำ ๓ และ อรหัตตผลบุคคล ๑ อภัพฺพปุณฺชน ๑

อ. ส้ง. ได้แก องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น

ค. บุคคลใดไม่เคยรู้รอบฆานธาตุ, บุคคลนั้นก็จักไม่รู้รอบชีวหาธาตุใช่ไหม ? (โย ฆานาธาตุ น ปริชานิตฺถ, โส ชิวหาธาตุ น ปริชานิสฺสตีติ ?)

วิ. บุคคลเหล่าใดจะได้มรรค บุคคลเหล่านั้นไม่เคยรู้รอบฆานธาตุ แต่จักรู้รอบชีวหาธาตุ, อรหัตตมรรคบุคคลก็ดี ปุณฺชนปุณฺชนเหล่าใดจะไม่ได้มรรค ปุณฺชนเหล่านั้นก็ดี ไม่ใช่เคยรู้รอบฆานธาตุ และไม่ใช่จักรู้รอบชีวหาธาตุ. (เย มคฺคํ ปฏฺฐิภิสฺสนฺติ เต ฆานาธาตุ น ปริชานิตฺถ โน จ ชิวหาธาตุ น ปริชานิสฺสนฺติ, อคฺคมคฺคสมฺภเว เย จ ปุณฺชนา มคฺคํ น ปฏฺฐิภิสฺสนฺติ เต ฆานาธาตุ จ น ปริชานิตฺถ ชิวหาธาตุ จ น ปริชานิสฺสนฺติ.)

ใน อนฺ. ปุ. อ. สัน ได้แก ภัพฺพปุณฺชน ๑ มรรคบุคคลเบื่องต่ำ ๓ ผลบุคคลเบื่องต่ำ ๓ และ อรหัตตมรรคบุคคล ๑ อภัพฺพปุณฺชน ๑

อ. ส้ง. ได้แก องค์ธรรมหมวดหลังเท่านั้น